

نهج البلاغه و حقوق عمومی

سیدمصطفی محقق داماد^۱

سید سعید وصالی^۲

چکیده

نهج البلاغه در فرازهایی مفهوم حق را مورد توجه قرار داده است. این مفهوم، آنگاه اهمیت می‌یابد، که با تاکید بر عملی شدن از جانب امام علی (علیه السلام) روبرو می‌شود. حاکمیت سیاسی حضرت علی (علیه السلام) بستر مناسبی برای درک آن بخش از سخنان ایشان فراهم آورد که دخالت سیاسی را برای کسب قدرت محقق کرده و توجیه پذیر می‌سازد. شهروندی از جمله مفاهیمی است که در صورت تحقق، اخلاق ویژه‌ای را به ارمغان آورده و به اصلاح جامعه کمک می‌کند. این مفهوم به خصوص از حیث اهمیت انسان و رعایت اصل تساوی مورد توجه قرار می‌گیرد و شامل دو طیف موافقان و مخالفان حکومت می‌شود. رابطه متقابل اجتماعی که از لوازم شهروندی است با اعتلای حق در جامعه تبلور می‌یابد. اگر مفاهیم مذکور، که در نهج البلاغه مطرح شده‌اند، گرایش به برقراری حقوق انسان به عنوان شهروند دارند، اما در مغرب زمین، پس از گذشت یک هزاره و با افت و خیزهای فراوان، به تازگی مطرح شده‌اند. کتاب نهج البلاغه یک نگاه فراگیر درباره شهروندی ارائه می‌دهد، که نه از روی عاطفه، که از قوه عقل بهره گرفته، و تنوع را رسمیت می‌بخشد. سرانجام، جامعه مورد نظر امام علی (علیه السلام) انسجام یافته و به همبستگی می‌رسد.

واژه‌های کلیدی:

حق، فرد، جامعه، شهروند، اخلاق، حکومت، تنوع

● استناد: محقق داماد، سیدمصطفی و وصالی، سیدسعید (تابستان ۱۳۸۹)، نهج البلاغه و حقوق عمومی، فصلنامه پژوهش‌های نهج البلاغه، ص ۱۲۴-۱۵۰.

۱. استاد دانشگاه شهید بهشتی
۲. استادیار دانشگاه علامه طباطبایی